

Nr 79

Utlåtande i anledning av motioner om skärpt ansvar för researrangör gentemot deltagare i sällskapsresa till utlandet.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 891 i första kammaren av herr *Hansson* och herr *Jansson, Paul*, och nr 1062 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Lund m. fl.

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om lagregler beträffande skärpt ansvar för researrangör gentemot deltagare i sällskapsresa till utlandet».

Gällande rätt m. m.

Bestämmelser som syftar till att skydda resenärer mot s. k. skandalresor återfinns i *lagen den 9 juni 1967 om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet*. Enligt 1 § skall den som yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte anordnar sällskapsresa till land utanför Norden ställa säkerhet hos kommerskollegium. Säkerheten skall gälla det belopp som kommerskollegium med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer, dock minst 200 000 kr. Om synnerliga skäl föreligger, äger kollegiet fastställa säkerheten till lägre belopp eller helt efterge kravet på säkerhet. Researrangören är skyldig att till kollegiet lämna de uppgifter om sin rörelse, som är nödvändiga för prövning av säkerheten (3 §). Säkerhet får tas i anspråk för återbetalning av medel, som erlagts för sällskapsresa, som blir inställd. I fråga om sällskapsresa, som påbörjats men inte slutförts, får säkerheten tas i anspråk för resenärernas uppehälle i utlandet och deras återresa (4 §). Ärenden om ianspråktagande av säkerhet skall prövas av en särskild nämnd, resegarantinämnden (5 §). Lagen trädde i kraft den 1 juli 1967 och gäller till och med den 30 juni 1972.

Rätten att idka charterflyg regleras i *luftfartslagen den 6 juni 1957* (1957: 297) och *luftfartskungörelsen den 24 november 1961* (1961: 558) samt *luftfartsverkets bestämmelser om civil luftfart*. För rätt att idka charterflyg krävs tillstånd av luftfartsverket. I frågor om tillstånd till charterflygning har luftfartsverket att göra med olika flygföretag. Verket har däremot ingen befattning med resebyråerna. Villkoren i samband med charter-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 9 saml. 3 avd. Nr 79*

flygtillstånd påverkar emellertid i viss mån sällskapsresearrangörernas verksamhet. Svenska flygföretag får ett grundläggande trafikillstånd, s. k. drifttillstånd. Företagen har då befunnits äga tillräckliga ekonomiska och tekniska resurser för verksamheten. De kontrolleras sedan kontinuerligt av luftfartsinspektionen. I fråga om utländska bolag gäller, att de skall ha erhållit drifttillstånd av hemlandets myndigheter. Till följd av internationella åtaganden är de svenska myndigheterna i princip skyldiga att acceptera sådana drifttillstånd.

För charterflygningar från Sverige krävs även ett särskilt luftfartspolitiskt tillstånd. De villkor, som knyts till detta, syftar till att avgränsa den icke regelbundna luftfarten från linjetrafiken och skall sålunda skydda det av Kungl. Maj:t koncessionerade och trafikpliktiga linjeflyget.

Vid prövning av ansökningar om trafikillstånd har luftfartsverket att i viss mån bevaka allmänhetens intressen gentemot företagen. Bl. a. skall tillses, att erforderliga försäkringar finns. Enligt verkets nuvarande bestämmelser för sällskapsreseflygningar gäller bl. a., att en resa för att betraktas som sällskapsresa måste vara minst en vecka och omfatta minst 15 deltagare. Vidare skall gruppen på bestämmelseorten ha en reseledare. Deltagare skall betala för hela researrangemanget, och återbetalning för sådan del därav, som ej utnyttjats, må ej äga rum. Omedelbart före varje resa skall uppgöras en förteckning över passagerarna; förteckningen skall inlämnas till luftfartsverkets representant före flygningens påbörjande. Om flera resebyråer förhyrt utrymme i samma plan, skall varje resegrupp antecknas för sig. Många av bestämmelserna vid tillståndsgivning följer rekommendationer av den europeiska civila luftfartskonferensen, ECAC.

I övrigt finns inga särskilda författningsbestämmelser som reglerar sällskapsreseverksamheten. Inom resebranschen finns emellertid sedan år 1953 en frivillig auktorisation för reseföretag.

Från år 1960 ombesörjes auktorisationen av *Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd*. Nämndens stadgar är fastställda av Handelskamrarnas nämnd. Auktorisationsnämnden har till uppgift att efter prövning auktorisera företag, som driver resebyrå eller verksamhet såsom reseagent eller sällskapsresearrangör. Den skall vidare verka för att auktoriserade företag fullgör sina uppdrag på ett för allmänheten tillfredsställande sätt. Auktorisationsnämnden består av ordförande och högst sju ledamöter, alla utsedda av Handelskamrarnas nämnd. Sekretariatet är förlagt till Stockholms handelskammare. Auktorisationsnämndens verksamhet finansieras genom avgifter. En engångsavgift erlägges av ett företag, när det får auktorisation, och därefter betalar företagen en årlig mindre avgift. Auktorisationsnämnden har vid sin prövning av föreliggande ansökningar att följa vissa normer, som fastställts av Handelskamrarnas nämnd. Dessa syftar till en prövning av sökandenas soliditet, vederhäftighet och bransch-kännedom.

Innan auktorisationsnämnden beslutar i ärende, som avser auktorisation, skall nämnden bereda bl. a. *Svenska resebyråföreningen* tillfälle att yttra sig. Föreningen, som tillkom 1937, är en branschorganisation. Den arbetar för fastare normer för reseförsäljningen, vilket förutsättes leda till bättre relationer till allmänheten. Till slutet av 1950-talet hade resebyråföreningen relativt få medlemmar på grund av ganska restriktiva invalbestämmelser. Numera kan olika slags reseföretag vinna inträde, och i stort sett samtliga auktoriserade reseföretag är medlemmar i föreningen. Föreningen har för sina medlemmar utformat *allmänna resevillkor* för sällskapsresor. Dessa villkor utgör tillsammans med eventuella tillägg det avtal, som den enskilde resenären har med reseföretaget. Den senaste lydelsen av resevillkoren har antagits av föreningens styrelse den 15 december 1969. Villkoren har nu fått den lydelse, som statens konsumentråds sällskapsreseutredning förordade i sitt betänkande (SOU 1966: 25), med undantag för villkoren V. *ändring av resplanerna* och VII. *arrangörens ansvar*, vilka utformats i enlighet med det reservationsförslag som avgavs av den av resebyråföreningen utsedda ledamoten av utredningen. Även om de allmänna resevillkoren formellt sett gäller endast för föreningens medlemmar har de dock blivit normgivande för hela branschen. Av resevillkoren kan i detta sammanhang nämnas följande.

Resa kan inställas (IV.) dels på grund av force majeure, dels till följd av att tillräckligt antal anmälningar icke nåtts eller icke tillräckligt antal anmärkningar kvarstår. I de båda sistnämnda fallen måste arrangören snarast underrätta dem som anmält sig till resan, dock senast 14 dagar före resans anträdande. Inställes resan skall erlagda avgifter återbetalas utan avdrag, dock att, därest resan inställes på grund av force majeure, arrangören äger rätt att tillgodoräkna sig nedlagda kostnader för resan. Därutöver skall ingen gottgörelse utgå till kunden.

Det åligger arrangören att genomföra resan i enlighet med i förväg uppgjord resplan (V.). På grund av oförutsedda händelser eller force majeure har arrangören dock rätt att avbryta resor, ändra till andra hotell, övernattningsplatser, transportmedel eller tidtabeller (t. ex. vid förseningar), eller företaga andra ändringar i programmet. Sådana ändringar skall delges resenären så snart som möjligt. Ändringar, som icke kan tillbakaföras på arrangörens egen försummelse, berättigar icke resenären till någon ersättning av arrangören, om ändringen icke medfört att erhållna prestationer från standardsynpunkt är underlägsna den utfästa prestationen. Dylika ändringar medför icke några inskränkningar i resenärens avtalsenliga betalningsskyldigheter. Ändringar, som kan tillbakaföras på arrangörens egen försummelse, berättigar resenären till gottgörelse från arrangören såsom för skada enligt de i VII. angivna reglerna för arrangörens ansvar.

Enligt sistnämnda regler ansvarar arrangören gentemot resenären för skada som uppkommit på grund av arrangörens egen försummelse (VII: 1.); dock endast såvitt avser prestationer som ingår i själva resan. Såsom 1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 9 saml. 3 avd. Nr 79*

arrangörens egen försummelse skall härvid icke avses försummelse, som kan tillbakaföras på handlingar eller underlåtenheter hos de för resan i anspråk tagna företagen och personerna (transportföretag, hotell och in-kvarteringsföretag m. m.). Arrangören är nämligen i fråga om alla arrange-mang endast förmedlare av dessa företags och personers prestationer och tjänster. Gentemot resenären är dessa företag och personer ensamma och direkt ansvariga för sina handlingar och underlåtenheter och upphör eller begränsas detta ansvar icke av arrangörens åtgärder. Arrangören är följ-aktligen icke ansvarig för skada på person, bagage eller andra tillhörig-heter, ej heller för sådan skada, som uppkommit genom att tillhörigheter har förlorats eller kvarglömts, merutgifter eller annan skada orsakad av olycksfall, förlust, beslag, förseningar, kurs- eller tidtabellsändringar eller andra oförutsedda händelser eller force majeure av varje art, som icke kunnat tillbakaföras på arrangörens egen försummelse.

Arrangörens möjligheter att bli fri från ansvar begränsas emellertid av att i villkoren intagits en särskild bevisregel (VII:2.) av innebörd att arrangören måste exculpera sig. Framgår nämligen ej av omständigheterna att skada icke vållats genom arrangörens egen försummelse, äger resenären hålla arrangören ansvarig för inträffad skada; dock att arrangörens skade-ståndsskyldighet är begränsad till de tjänster och prestationer som ingår i själva resan.

De av resebyråföretagen antagna villkoren är icke bindande för för-eningens medlemmar utan dessa kan träffa särskilda avtal med resenä-rerna. Avtal, som förändrar, modifierar eller upphäver de mellan arran-gören och resenären gällande allmänna resevillkoren, skall emellertid av-fattas skriftligt (X.). Skulle i ett avtal förekomma resevillkor som strider mot de allmänna resevillkoren gäller de senare före de särskilda villkoren, såvida icke arrangören klart och tydligt givit till känna att de särskilda vill-koren skall ersätta de allmänna villkoren (I.1.).

Om resenären har reklamation att framställa och överenskommelse icke kunnat nås med arrangören, har resenären möjlighet att hänskjuta tviste-frågan till den av konsumentrådet inrättade Allmänna reklamationsnäm-nen. Denna består av en opartisk ordförande och — när det gäller rekla-mation beträffande sällskapsresor — av lika antal representanter för rese-arrangörer och konsumenter (XII.).

Motionerna

I motionerna anförs inledningsvis att en semesterresa till utlandet för de allra flesta innebär en mycket betydande utgift. För många kan det röra sig om flera års besparingar. Det är därför angeläget att de resevillkor och ansvarsbestämmelser, som arrangörer av sällskapsresor tillämpar, får

en utformning som i rimlig utsträckning beaktar resenärens/kundens intressen.

Motionärerna hänvisar därefter till lagen om ställande av säkerhet vid sällskapsresa och framhåller att den tillgodoser endast resenärens mest elementära fordringar.

I motionerna redovisas vidare sällskapsutredningens förslag till ändringar i resebyråföreningens allmänna resevillkor och påpekas att några ändringar som tillmötesgår utredningens krav på ökat ansvar för researrangörer ännu inte kommit till stånd.

Enligt motionärernas mening föreligger det emellertid mycket starka skäl för att inskränka researrangörernas möjligheter att friskriva sig från ansvar gentemot sina resenärer till vad som i varje fall ligger i linje med vad som sällskapsreseutredningen hade föreslagit. Bl. a. anser motionärerna följande synpunkter värda att beakta.

1. Köp av sällskapsresa skiljer sig ur konsumentens synpunkt inte principiellt från köp av vilken annan produkt som helst. Resan köps av kunden från resebyrån eller researrangören. Kostnaden för delarna som tillsammans utgör sällskapsresan är inte specificerade, utan resan betraktas som en helhet av resenären, där den som tar emot betalningen också bör ha ansvaret för den »produkt» som han saluför.

2. Genom den friskrivningsklausul som nu finns är resenären utlämnad åt researrangörens eventuella välvilja eller PR-överväganden, när det gäller att få rättelse eller ersättning från researrangörens underleverantörer. Som förhållandena nu är föreligger stora risker för att endast de mest påstridiga resenärerna får sådan rättelse medan övriga nonchaleras.

3. En deltagare i en sällskapsresa till utlandet kan ofta inte språket och känner inte heller till affärsseder och juridiska förhållanden i det aktuella landet. Han har i en sådan situation utomordentligt svårt att hävda sin rätt gentemot en utländsk underleverantör. Det enda rimliga är därför att resebyrån, som är den som har engagerat de olika underleverantörerna och som har specialkunskaper och olika specialister till sitt förfogande, finge ta det ansvar, som man nu i stället tvingar över på den enskilde resenären.

4. Planer föreligger nu enligt uppgift på att försöka få fram en VDN-märkning av sällskapsresor till utlandet. Det är självfallet glädjande om en sådan utveckling skulle komma till stånd. En sådan varudeklaration innebär emellertid inte att behovet av en annan ansvarsfördelning mellan researrangörer och resenär försvinner. Tvärtom, skall det vara någon mening med att varudeklarerat en sällskapsresa måste ansvar kunna utkrävas av researrangören, om verkligheten alltför mycket avviker från VDN-märkningens uppgifter.

Motionärerna framhåller vidare att den gångna tiden ytterligare accentuerat betydelsen av ansvarsbestämmelsernas utformning. Redan en flyktig undersökning av fall, som under de senaste åren förevarit hos Allmänna reklamationsnämnden, ger enligt motionärerna vid handen att ansvarsbestämmelserna ofta aktualiseras på ett eller annat sätt och att vid rekla-

mationsnämndens prövning en stor del av fallen utfallit till resenärernas nackdel.

Avslutningsvis påpekas att även om Svenska resebyråföreningen mot förmodan skulle gå med på en skärpning av ansvarsbestämmelserna för researrangören i sina allmänna resevillkor så bör ändå en lagstiftning vara att föredra. Resebyråföreningen är nämligen en frivillig organisation, och ett flertal resebyråföretag är inte medlemmar. Dessutom är inte ens föreningens egna medlemmar bundna av de allmänna resevillkoren. En genomgång av broschyrer över sällskapsresor visar enligt motionärerna sålunda att flera föreningsmedlemmar friskrivit sig från ansvar i ännu större utsträckning än vad som följer av de allmänna resevillkoren. Motionärerna anser att lagregler om skärpt ansvar för researrangör bör kunna tas in i lagen om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet.

Sällskapsresornas uppläggning

Sällskapsresor kan utformas på många olika sätt. En typ är de resor, under vilka en grupp människor är samlade kring ett bestämt, ofta relativt kvalificerat program. Avsikten är, att deltagarna skall få se exempelvis historiska och kulturella sevärdheter, industrier, sport eller konst. En reseledare medföljer gruppen för att övervaka inkvartering och måltider samt tillse, att programmet följes. Ett annat slags resor är de s. k. vilo- och rekreationsresorna, som endast innefattar kollektiv transport till en bestämd ort samt förläggning med hel- eller halvpension. Andra former är skolungdomsresor och hälsoresor. Den vanligaste formen av sällskapsresor är i dag vilo- och rekreationsresorna.

För genomförande av själva resorna utnyttjas både linjetrafik och beställningstrafik. Sålunda genomföres tågresor i allmänhet med ordinarie lägenheter, medan resor med flyg i de flesta fall sker medelst beställningstrafik, s. k. charterflyg. Vad båtresor beträffar, torde — om man bortser från kryssningar — det vanliga vara, att man utnyttjar de reguljära förbindelserna. Under senare år har det ej sällan förekommit, att olika färd-sätt kombinerats under en sällskapsresa, t. ex. först utresa med flyg, där- efter rundresa med buss och slutligen återresa med flyg.

De preliminära arrangemangen för en resa, som bjudes ut på den öppna marknaden, genomföres, utan att anordnaren vet, hur många som anmäler sig till resan. Om en utannonserad resa genomföres eller ej, beror främst på intresset från allmänhetens sida. Arrangörerna brukar nämligen förbehålla sig rätten att inställa en resa, som inte samlar beräknat antal deltagare. Därigenom tvingas de som reflekterar på en resa att bestämma sig i god tid.

Under senare år har emellertid resemärknaden ändrats i vissa avseenden. Detta sammanhänger med den alltmer hårdnande konkurrensen mellan

olika reseföretag. Utbudet av resor har blivit mycket stort, och arrangörerna har i olika fall blivit tvingade att använda realisationer, rabatter och lockpriser för att få en resa slutsåld. Erbjudandena om sådana förmåner brukar komma strax före avresedagen. Detta har lett till att många spekulanter nu väntar med sin reseanmälan längre än vad tidigare varit fallet.

Förmånserbjudandena har motiverats med att researrangören vid resans uppläggnig bundit sig för vissa fasta kostnader, avseende flyg och hotell. Vid sina kalkyler har arrangören då räknat med att resan skulle gå ihop ekonomiskt vid viss beläggning, t. ex. 80 procent av hela antalet utbudna platser. Om platsbeställningen under- eller överstiger detta procenttal, måste han räkna med motsvarande förlust eller vinst. Har nu försäljningen gått mindre bra och kalkylgränsen 80 procent inte uppnåtts mot slutet av försäljningstiden, kan arrangören vilja realisera de osålda platserna för att såvitt möjligt begränsa den förlust han i detta läge har att räkna med. Om försäljningen går bättre och kalkylgränsen uppnåtts eller överskridits, kan arrangören vilja realisera återstående platser av den anledningen, att varje ny försäljning innebär, att hans vinst kommer att öka.

Resenären får regelmässigt betala sin resa i förskott. Researrangören har i sin tur möjlighet att betala transportföretagen och hotellägarna i efterhand. Ett dubbelt kreditförhållande av denna art förutsätter givetvis, att researrangörerna är fullt tillförlitliga såväl i fråga om upplysningar och dispositioner som beträffande ekonomisk grundval. Betalningssystemet har emellertid utnyttjats av företagare, som saknat förutsättningar att på längre sikt arbeta inom resebranschen. Deras verksamhet har förr eller senare medfört, att enskilda resenärer blivit lidande. Missförhållandena har föranlett en tidvis livlig diskussion om sällskapsresebranschen.

Sällskapsreseutredningen

Statens konsumentråd tillsatte under våren 1964 en kommitté med uppgift att se över förhållandena på sällskapsresemarknaden. Kommittén, vilken såsom redan nämnts antog namnet sällskapsreseutredningen, avgav i maj 1966 betänkandet »Sällskapsresor».

I betänkandet konstaterade utredningen, att den mycket starka expansionen i resebranschen i stort sett skett friktionsfritt. Flertalet resor genomfördes på ett tillfredsställande sätt och svarade mot de förväntningar, som resenärerna ställde på dem. Att så var fallet sammanhängde med flera faktorer. Branschens åtgärder och den frivilliga auktorisationen hade bidragit. Vidare skyddade luftfartsverket genom olika åtgärder den resande allmänhetens intressen. Utredningen hade dock funnit, att det marginellt förekom rätt allvarliga missförhållanden i samband med s. k.

skandalresor. Utredningen ansåg det därför nödvändigt att vidta åtgärder för att eliminera risken för nya reseskandaler.

Utredningen kom till den uppfattningen, att det icke var möjligt att få bukt med reseskandalerna uteslutande genom interna saneringsåtgärder inom branschen. För att förhindra uppkomsten av skandalresor krävdes ingripande genom lagstiftning. Utredningen hade därvid övervägt möjligheten att låta göra den nuvarande frivilliga auktorisationen obligatorisk. Utredningen avvisade emellertid denna lösning, därför att den skulle vara förknippad med alltför stora risker för begränsning av nyetablering och konkurrens. Utredningen föreslog i stället en lagstiftning av innebörd, att det för anordnande av sällskapsresor skulle krävas, att vissa ekonomiska garantier ställdes.

Utredningen föreslog även andra åtgärder, vilka dock inte erfordrade något ingripande lagstiftningsvägen. Av de problem, som utredningen därvid behandlade, skall här särskilt nämnas *ansvars- och reklamationsförhållanden* inom resebranschen. Utredningen framhöll, att frågan om vem som skulle bära ansvaret och stå för de ekonomiska riskerna, om arrangemanget vid en sällskapsresa icke motsvarade vad som förväntades, berodde på, förutom allmänna avtals- och skadeståndsbestämmelser, vad som avtalats mellan parterna. Det avtal som gällde var i allmänhet ett standardkontrakt, som byggde på resebyråföreningens allmänna resevillkor. Dessa var normgivande för hela branschen. Det var av utomordentligt stor vikt för resenären, att villkoren hade en avfattning, som var tillfredsställande från hans synpunkt. Utredningen hade därför tillsammans med representanter för resebyråföreningen granskat resevillkoren ur både resenärens och företagets synvinkel. Genomgången föranledde vissa ändringsförslag, vilka såsom redogjorts för i avsnittet gällande rätt m.m., numera antagits av resebyråföreningen; dock med undantag för bestämmelserna om ändring av resplanerna och om arrangörens ansvar, i vilka hänseenden reservantens förslag antagits. Det bör emellertid framhållas att såväl utredningsmajoritetens förslag som reservationsförslaget på dessa punkter innebär — i förhållande till då gällande resevillkor — väsentliga ansatser till ett närmande av ståndpunkterna.

När det gällde rätten för researrangören att *ändra resplanerna* föreslog utredningsmajoriteten följande villkor.

V. Ändring av resplanerna

1. Det åligger arrangören att genomföra resan i enlighet med i förväg uppgjord resplan.

2. På grund av force majeure äger arrangören rätt att avbryta resor, ändra till andra hotell, övernattningsplatser, transportmedel eller tidtabeller (t. ex. vid förseningar) samt företaga övriga erforderliga ändringar i programmet. Det åligger arrangören att, därest så är möjligt, delgiva resenären sådana ändringar före resan och i vart fall så snart ske kan.

I kommentaren till förslaget framhölls att det fick anses vara obefogat, att resenären skulle tvingas att underkasta sig de godtyckliga ändringar vartill då gällande, löst utformade bestämmelser lämnade utrymme. Dessa bestämmelser gav nämligen arrangören möjligheter att improvisera och helt tillhandahålla logi och reselägenhet av annan karaktär och vid annan tidpunkt än som förutsatts vid avtalets ingående. Av de undersökningar utredningen hade gjort av sällskapsresor och av kända rättsfall framgick att det var i synnerhet de icke-auktoriserade företagen som sökte missbruka denna bestämmelse och som vållade resenärer skada och olägenhet. Rimligtvis borde resenären ha rätt att räkna med att den prestation han erhöll motsvarade de utfästelser arrangören gjort då resenären tecknade sig för resan. Erhölls icke garanterad valuta å bestämmelseorten eller uppfyllde icke arrangören sina åtaganden i fråga om tider för transport etc. skulle resenären vara berättigad till ersättning enligt gängse köprättsliga normer. Med hänsyn härtill var gällande friskrivningsklausul uppenbarligen utformad alltför mycket till resenärens nackdel. Det måste enligt utredningsmajoriteten anses vara självklart, att resenären vid sällskapsresa icke skulle behöva finna sig i någon som helst ändring som ej berodde på force majeure. Bestämmelsen borde därför ändras på det sätt majoriteten föreslagit.

Reservanten hävdade att arrangörens frihet att vidta ändring av resplanerna vid oförutsedda händelser måste behållas men att bestämmelserna borde kompletteras med att vad som erbjöds skulle från standardsynpunkt vara likvärdigt i den mån ändringen kunde tillbakaföras på arrangörens egen försummelse. Att arrangören skulle göras ansvarig för annans försummelse ansåg reservanten obilligt och i avsaknad av förankring i vanligt rättsmedvetande. Reservanten hade genom sitt (numera antagna) förslag (se under avsnittet gällande rätt) sökt att i första hand fastslå arrangörens skyldighet att genomföra resan på planerat sätt, men i andra hand förbehållit arrangören rätt att företaga nödvändiga förändringar vid oförutsedda händelser. Om ändringen kunde tillbakaföras på arrangörens egen försummelse var resenären berättigad att erhålla ett alternativ, som var likvärdigt med den ursprungligen utfästa prestationen, eller skadestånd.

Beträffande frågan om *researrangörens ansvar* föreslog utredningsmajoriteten följande villkor.

VII. Arrangörens ansvar

Arrangören ansvarar för att resenären erhåller de i avtalet överenskomna förmånerna.

Vid försummelse, som kan tillbakaföras på handlingar eller underlåtelser hos de för resan i anspråk tagna företagen och personerna (transportföretag, hotell och inkvarteringsföretag m. m.) är arrangören ansvarig endast därest resenären icke erhåller annan prestation som ur standardsynpunkt är likvärdig med den avtalade prestationen.

I kommentaren till förslaget anförde utredningsmajoriteten följande.

Arrangörens uppfattning av sig själv som enbart förmedlare av en rad tjänster, varvid transportföretagen, hotellen m. fl. hade det egentliga ansvaret, kan leda till djupt otillfredsställande resultat för resenärerna. En sällskapsresa anses av resenären på goda grunder som ett paket tjänster vilka arrangören på eget ansvar tillhandahåller resenären.

Avsikten med en sällskapsresa är att en resenär som saknar kännedom om ett främmande land skall komma ifrån alla rättsliga förhållanden mellan olika företag i detta land. Uppenbarligen ger den utformningen som en sällskapsresa har också bilden av ett enhetligt helt. Resenären tillhandahålles inte en rad olika tjänster med utsatta priser utan han får det hela som enhet. Han får vanligtvis inte heller någon bekräftelse från hotellet om ett avtal. Beträffande flygresan får han det genom en biljett utställd av flygföretaget, men även här understrykes den kollektiva tanken genom att arrangören i eget namn skall träffa överenskommelse med flygföretaget.

I programbroschyren och i reklam annonseras en sällskapsresa som en produkt med olika moment utan reservationer i enskilda fall på sådant sätt att resenären onekligen får det bestämda intrycket av att till grund för resan ligger från arrangörens sida bindande avtal med de företag som ytterst har att utföra tjänsterna.

Uppenbart är att vid exempelvis förseningar från flygbolagets sida resenären är helt utlämnad till den överenskommelse arrangören har med flygbolaget. Det kan inte vara rimligt att resenären skall ta skadan själv då han inte haft någon möjlighet att påverka detta avtals utformning.

Konsekvenserna av ett slopande av gällande bestämmelser kan antas ej bli ogynnsamma för arrangörerna. Ansvarsfrågan är ju ändå juridiskt reglerad enligt vanliga rättsnormer såsom de exempelvis kommer till uttryck i köplagen. Ett slopande av desamma kan inte förväntas utelämna arrangören till resenärens godfinnande eller ställa honom i oförmånligare läge än vad som är fallet vid försäljning av andra varor och tjänster. Från resebyråhåll framföres som försvar för gällande bestämmelser att stadgandet skall ses som ett skydd mot kverulantiska anmärkningar. Om man endast vill skydda sig mot oberättigade ersättningsanspråk och krav, synes dessa farhågor vara överdrivna, särskilt om man skapar en objektiv reklamationensinstans för hela resebranschen. Den arrangör som anser sig ha blivit ställd inför oberättigade krav och ersättningsanspråk har möjlighet att själv vända sig till reklationsnämnden och begära att denna avgör ärendet. En antydan från arrangörens sida om att han överväger att överlämna ärendet till opartisk reklationsnämnd torde skrämja bort lika många kverulantiska resenärer som en hänvisning till nu gällande bestämmelser.

Även om det i och för sig skulle vara fullt tillräckligt att ingenting stadga om ansvarsfördelningen i detta avseende finns dock skäl som talar för att arrangörens ansvar bör något preciseras. En exakt reglering av vad som skall anses vara arrangörens ansvar i de skilda momenten i en sällskapsresa är emellertid ytterst komplicerad att åstadkomma. Om ansvarsfördelningen, å andra sidan, skulle lämnas helt öppen har arrangören bara att i sina särskilda resevillkor ta in paragrafens första moment såsom det nu är utformat. Något sådant skulle icke kunna anses strida mot bestämmelserna då ju dessa i så fall ingenting stadgade om ansvaret i detta avseende.

Det är därför nödvändigt att gå en annan väg och paragrafen synes behöva utformas så att innebörden blir att arrangören är ansvarig för de i resan ingående arrangemangen. Ansvarighetens gräns bör anges såsom en skälighetsgräns. Denna skälighetsbedömning av vad som är rimligt ur ersättningssynpunkt vid påtalade brister göres i första hand av reseförsäljaren och kunden gemensamt. Därest man ej kan uppnå enighet kan frågan hänskjutas till reklamationsnämnden. Dessutom står det givetvis båda parter fritt att låta domstol avgöra frågan.

Därest orsaken till att arrangören icke kan uppfylla sina åtaganden icke är beroende av honom själv, vilket naturligtvis icke så sällan inträffar, har det dock ansetts vara rimligt att stadga att han blir fri från vidare ansvar om han kan bereda resenären en prestation likvärdig med den avtalade.

Reservanten anförde i kommentaren till sitt (numera antagna) förslag (se under gällande rätt m. m.) följande.

Det är icke researrangören eller hans tjänstemän som i praktiken utför de tjänster som resenären utnyttjar exempelvis hotelltjänster, transporter. I vissa fall är t. o. m. researrangören förhindrad genom respektive lands lagar att själv svara för tjänsterna t. ex. vad beträffar utflykter med guidning etc. Dessa tjänster utföres av *andra* företag som också då är ansvariga för att arrangemangen är tillfredsställande.

Som ett alternativ och i viss mån en kompromiss till å ena sidan den nuvarande utformningen av bestämmelsen samt å andra sidan utredningsmajoritetens, har jag föreslagit:

1. Arrangören är i princip endast ansvarig för egen försummelse.

2. Om det vid inträffad skada *ej* framgår av omständigheterna, att skadan *icke* vållats genom arrangörens försummelse, skall arrangören svara för skadan; detta innebär en omkastad bevisbörda i förhållande till vad som eljest gäller vid fråga om arrangörens vårdslöshet.

3. Arrangörens skadeståndsskyldighet och ersättningsskyldighet över huvud taget är *i varje fall* begränsad till enbart de tjänster och prestationer som ingår i själva resan.

Jag har genom föreliggande förslag på § VII liksom också på § V presenterat ett ur konsumentensynpunkt mycket positivt och långt gående förslag till reglering av ett viktigt spörsmål, nämligen arrangörens ansvar gentemot resenären.

Vid upprättandet av detta förslag har det varit en strävan att skapa enkla och klara regler, som i praktiken skulle tillgodose de önskemål, som framförts från konsumenthåll. Förslaget skulle vidare i viss mån innebära en kodifiering av den praxis, som de seriösa researrangörerna tillämpar. Det är därför med största beklagande man tvingas konstatera, att utredningsmajoriteten ersatt det gjorda förslaget med två korta stadganden, som i princip undviker att söka ge en lösning av problemet och vars innehåll dessutom är svårtillämpat.

När nu resevillkoren är föremål för granskning är det från såväl resenärens som researrangörens synpunkt ytterst otillfredsställande att man lämnar en mycket viktig frågeställning öppen. Genom att på detta sätt undvika klara ställningstaganden lämnar man dessa frågor öppna för tvistigheter och tvingar de berörda parterna att genom domstolsavgörande till stora kostnader, kännbara inte minst för resenärerna, skapa vägledande

prejudikat. Här förordade förslag är i varje fall byggt på det faktum att någon reklamationsnämnd, som utredningens majoritet hänvisar till, ännu icke existerar.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1950 års riksdag väcktes en motion (I: 35), vari yrkades att åtgärder skulle vidtas för att genom auktorisation eller på annat sätt bereda sådant skydd åt resebyråer, att nöjaktiga garantier skapades för den resande allmänheten. På hemställan av *andra lagutskottet* (2LU 1950:7) beslöt riksdagen att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet hade i sin motivering hänvisat till att den år 1948 tillkallade *turistutredningen* arbetade med de frågor som berörts i motionen.

Turistutredningen avgav sitt betänkande den 26 oktober 1951 (SOU 1951:49).

I statsverkspropositionen till 1953 års riksdag (1953:1 bil. 12 s. 165) redogjorde dåvarande *chefen för handelsdepartementet* för turistutredningens betänkande och anförde därvid bl. a. följande:

Frågan huruvida staten bör ingripa för att sanera förhållandena inom resebyråbranschen har varit föremål för delade meningar bland såväl de sakkunniga som remissinstanserna. Uppenbarligen kan här anföras skäl både för och emot ett statligt ingripande. Att bedrägliga eller oskickliga researrangörer tillfogat enskilda medborgare — och i viss mån även Sveriges anseende som turistland — avbräck har under senare tid inträffat vid upprepade tillfällen. I likhet med sakkunnigmajoriteten anser jag dock, att åtminstone tills vidare resebyråbranschen själv bör söka åstadkomma bättre förhållanden. Om dessa strävanden visar sig vara otillräckliga, torde frågan om statligt ingripande få tas upp på nytt.

Frågan om lagstiftning rörande resebyråerna har tagits upp även på det samnordiska planet. Vid 1963 års session med *Nordiska rådet* väcktes sålunda ett medlemsförslag, att rådet skulle rekommendera regeringarna att undersöka, om det föreläge behov av resebyrålagstiftning i de nordiska länderna, och — om regeringarna skulle finna, att ett sådant behov existerade — att genomföra en samnordisk lagstiftning på området. På hemställan av trafikutskottet beslöt rådet med 37 röster mot 30 att antaga rekommendationen. Samtliga svenska delegater röstade dock emot förslaget.

I skrivelse nr 94 till 1963 års riksdag lämnade Kungl. Maj:t därefter en redogörelse för Nordiska rådets behandling av frågan om resebyråerna. Redogörelsen föranledde två likalydande motioner (I: 723 och II: 878), i vilka yrkades att riksdagen skulle uttala sig för att Sverige måtte medverka i den av Nordiska rådet begärda utredningen angående resebyråverksamheten. Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

I skrivelse nr 84 till 1964 års riksdag lämnade Kungl. Maj:t en redogörelse för resebyråfrågans behandling vid Nordiska rådets session i februari 1964. Av redogörelsen framgick bl. a., att den svenska regeringen hade meddelat trafikutskottet i Nordiska rådet, att Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd år 1963 antagit vissa ändrade regler för auktorisation. Trafikutskottet hade konstaterat, att utvecklingen på resebyråområdet genom olika åtgärder av resesammanslutningar gick i den av Nordiska rådet önskade riktningen. Utskottet hade likväl icke ansett tiden inne att avskrivna saken utan funnit sig också fortsättningsvis böra följa utvecklingen.

Även denna redogörelse föranledde motioner (I:449 och II:538). I dessa yrkades, att Sverige måtte medverka i den av Nordiska rådet begärda utredningen om resebyråverksamheten. I andra hand föreslogs, att en särskild svensk utredning skulle tillsättas. På hemställan av *allmänna beredningsutskottet* beslöts, att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (ABU 1964: 35), att tanken på lagstiftning om resebyråverksamheten icke biträtts av de svenska delegaterna i Nordiska rådet, att rådets rekommendation icke var slutgiltigt behandlad och att i det läget någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet i dess första del icke kunde förordas. Utskottet anförde vidare bl. a., att det missnöje med rådande förhållanden, som framförts i motionerna, var förklarligt mot bakgrunden av de händelser, som inträffat särskilt under de senaste åren. Det var angeläget, att konsumentupplysningen på detta område förbättrades. Detta spörsmål hade uppmärksamats av statens konsumentråd, och utskottet förutsatte, att rådet fullföljde och utvidgade sitt undersökningsarbete och avgav de förslag till åtgärder, som kunde finnas påkallade.

I proposition till 1967 års riksdag (1967:42) med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa vitsordade *departementschefen* värdet av de åtgärder, som resebyråbranschen gjort i sanerings syfte. Till sammans med den kontrollerande verksamhet, som luftfartsverket utförde i fråga om flygföretag, hade dessa åtgärder med all sannolikhet effektivt medverkat till att missförhållanden inom resebyråverksamheten var av så begränsad natur. Det förtjänade enligt *departementschefen* att understrykas, att de auktoriserade företagen inte varit inblandade i de av sällskapsreseutredningen angivna skandalresorna. Utredningen visade emellertid, att de oarter som förekom inom näringen — och som med rätta betecknades som skandalösa — knappast kunde väntas försvinna som ett resultat av branschens egna ansträngningar. Det var därför enligt *departementschefens* mening motiverat att överväga lagstiftning för att komma till rätta med de brister, som eljest inte blev avhjälpta.

Beträffande frågan om lagstiftning anförde *departementschefen* följande.

Den författningsmässiga regleringen av sällskapsresearrangemang bör följa de huvudlinjer, som utredningen dragit upp. Detta innebär, att man uppställer som ett obligatoriskt villkor för rätt att utöva verksamhet inom sällskapsresebranschen att ekonomisk säkerhet ställts. Ett sådant lagstiftningsingripande avviker från den näringspolitiska linje som vi följt här i landet under senare tid och som syftar till så fri konkurrens som möjligt mellan näringsutövare. Jag vill heller icke dölja de principiella betänkligheter som från näringsfrihetssynpunkt kan hysas mot den föreslagna ordningen. När jag ändå förordar, att man nu efter de angivna riktlinjerna försöker stävja missförhållandena inom resenäringen är det främst på grund av att ansvarslöshet, när den förekommer inom denna bransch, på ett påtagligt sätt medför sociala risker för dem som låter sig betjänas av branschen, t. ex. när resenärer utomlands ställs i den situationen att företaget saknar möjlighet att för dem ordna hemresa eller logi. Men hänsyn till att lagstiftningen innebär en nyhet på det näringsrättsliga området, bör den, sedan man haft tillfälle att studera verkningarna, tagas upp till förnyad prövning. Jag föreslår därför att det förordade systemet får gälla en begränsad tid, lämpligen fem år. Den författningsmässiga reglering, som jag nu uttalat mig för, rubbar i princip inte det nuvarande auktorisationsförfarandet.

Tredje lagutskottet konstaterade i sitt utlåtande (3LU 1967:42) bl. a. att genom den nya lagen skapades garantier för att resenärer som råkade i den situationen att reseföretaget saknade möjlighet att ordna hemresa eller logi inte blev nödlidande. Lagens största betydelse syntes emellertid ligga däri att den kunde bidra till en sanering av branschen. Uppenbarligen var det också ett starkt intresse för den som ställt säkerhet att på allt sätt söka undvika att garantibeloppet helt eller delvis gick förlorat. Syftet med lagstiftningen torde således till stor del uppnås genom själva tvånget att ställa säkerhet. Allmänhetens intresse av att resebyråerna uppfyllde rimliga krav på branschkänedom m. m. syntes däremot såsom ditills kunna tillgodoses genom branschens åtgärder och den frivilliga auktorisationen. Utskottet ville dock understryka vikten av att den av konsumentrådet beslutade allmänna reklamationsnämnden påbörjade sin verksamhet inom resebyråområdet snarast möjligt efter lagens ikraftträdande.

Vid 1969 års riksdag besvarade chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, i båda kamrarna interpellationer, i vilka frågades om regeringen avsåg att vidta åtgärder för att förbättra tryggheten för resenärer som deltar i sällskapsresor till utlandet. I sina svar redogjorde departementschefen för lagen om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet samt anförde därefter bl. a. följande.

Syftet med lagen är att skydda resenärer vid s. k. reseskandal. Avsikten är att ge resenärerna ett socialt betingat minimiskydd men inte att garantera, att reseföretagen uppfyller alla sina kontraktsevenliga åtaganden. Reglerna om ianspråktagande av säkerhet är utformade från dessa utgångspunkter. Tanken är att, om en reseskandal inträffar utomlands, erforderliga medel snabbt skall kunna ställas till förfogande genom garantisyste-

met, så att resenärerna inte blir nödlidande. Återfärden avses företas snarast möjligt med lämpligt färdmedel. Garantimedlen är inte avsedda att ge resenärerna möjlighet att stanna på platsen under den tid som ställts i utsikt vid reseavtalets ingående.

En resenär kan naturligtvis förorsakas olägenheter som han inte får ersättning för enligt reglerna om ianspråktagande av säkerheten. Han är då hänvisad till att söka nå frivillig uppgörelse med researrangören eller, om detta misslyckas, anlita den vanliga domstolsvägen. I detta sammanhang kan framhållas att den allmänna reklamationsnämnden har en särskild avdelning för sällskapsresor. Om researrangören gått i konkurs är det dock naturligtvis osannolikt att resenären kan få gottgörelse på någon av dessa vägar.

Resenärens val av researrangemang sker alltså fortfarande i viss utsträckning på egen risk. Den som förbereder en resa måste beakta detta när han bedömer vilken researrangör han skall anlita. I viss mån är han således i samma situation som normalt föreligger för den konsument som vill tillhandla sig en vara eller tjänst.

Departementschefen framhöll därefter att erfarenheterna av lagstiftningen under den begränsade tid den varit kraft måste betecknas som goda. I allt väsentligt hade det uppställda målet nåtts. Det kunde sålunda enligt departementschefens mening utan tvekan slås fast att den nya lagen hindrat uppkomsten av verkliga reseskandaler och därmed lämnat de resande ett effektivt skydd. Åtskilliga fall hade prövats av resegarantinämnden. Genom snabb utbetalning av garantimedel hade situationer som lätt kunnat utvecklas till reseskandaler retts upp på ett tillfredsställande sätt.

Avslutningsvis hänvisade departementschefen till att lagen hade begränsad giltighetstid och därför skulle bli föremål för prövning på nytt inom en ganska nära framtid. Prövningen skulle då ske mot bakgrunden av samtliga erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av de nya reglerna.

Under våren 1970 aviserades att en ny utredning med uppdrag att pröva lagen förmodligen skulle komma att tillsättas inom en nära framtid. Någon sådan utredning har dock icke kommit till stånd. Enligt vad utskottet erfarit har ännu icke slutligt bestämts i vilken form lagen skall bli föremål för prövning.

Resebyrålagstiftning i andra länder m. m.

Redan före andra världskriget genomfördes i några europeiska länder lagstiftning rörande resebyråer. Så skedde 1935 i Österrike samt 1937 i Grekland, Italien och Tyskland.

Andra länder, som genomfört sådan lagstiftning, är Belgien, Frankrike, Jugoslavien och Norge. I allmänhet kräves i dessa länder auktorisation för rätten att driva resebyråverksamhet. Även inom OEEC har man sysslat med problem rörande resebyråerna. Utgående från att det är av intresse för alla länder, att det råder ordnade och sunda förhållanden inom den bransch,

som förmedlar den växande internationella turistströmmen, utarbetade man år 1953 ett förslag till lag om resebyråer. Sällskapsreseutredningen har i sitt betänkande närmare redogjort för innehållet i de olika lagarna och i OEEC:s lagförslag. Sammanfattningsvis har utredningen framhållit, att resebyrålagstiftning är vanligast i länder, som besöks av turister, och att lagarna kommit till för att skydda dessa länders ekonomiska intressen i turistnäringen. Syftet har sålunda i huvudsak varit ett annat än det som avses med motionerna.

År 1968 framlade Unidroit i Rom ett förslag till en konvention rörande reseavtal. Förslaget behandlades i april 1970 på en konferens i Bryssel och förhandlingarna ledde till att en konvention i ämnet antogs. Sverige var representerat vid konferensen men har icke godkänt konventionen. Enligt vad utskottet erfarit var man från svensk sida inte helt nöjd med konventionens utformning. Frågan huruvida Sverige skall ansluta sig till konventionen är föremål för övervägande inom Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet

Antalet sällskapsresor från Sverige har under senare år ökat starkt. Ökningen sammanhänger med den stigande inkomstnivån, den ökade fritiden men även med charterflygets utveckling till ett snabbt, relativt billigt och bekvämt färdmedel. I stort sett har den mycket starka expansionen i resebranschen skett friktionsfritt. Flertalet resor genomförs på ett tillfredsställande sätt och svarar mot de krav och förväntningar som resenärerna ställt på dem. Att så är fallet sammanhänger med flera faktorer. Branschens egna saneringsåtgärder och den frivilliga auktorisationen av reseföretag synes ha bidragit till detta. Vidare har luftfartsverket genom sina bestämmelser och åtgärder beträffande charterflyget skyddat den resande allmänhetens intressen.

Även om flertalet företag i resebranschen har arbetat på fullt tillfredsställande sätt har det dock i en del fall förekommit rätt allvarliga missförhållanden i form av s.k. skandalresor. För att komma till rätta med dessa, som till stor del är en följd av att företagen fritt disponerar över resenärernas förskottslikvider, infördes år 1967 genom lagen om ställande av säkerhet vid sällskapsresa (resegarantilagen) skyldighet för den som yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte anordnar sällskapsresa till annat land än de nordiska länderna att hos kommerskollegium ställa säkerhet till belopp som kommerskollegium med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer, dock minst 200 000 kronor. Denna säkerhet får av resenär tas i anspråk för återbetalning av medel, vilka erlagts för sällskapsresa som blir inställd. I fråga om sällskapsresa, som påbörjats, men icke slutförts får säkerheten tas i anspråk för resenärernas uppehälle i utlandet och deras återresa men däremot inte för återbetalning av erlagda medel på grund av att resan avbrutits. Förevarande lagstiftning

har i viss mån karaktären av en försökslagstiftning och gäller till och med den 30 juni 1972. Enligt vad departementschefen uttalat i propositionen skall lagen, sedan man haft tillfälle att studera verkningarna, tas upp till förnyad prövning. Någon prövning har dock ännu inte kommit till stånd.

I motionerna framhålls att resegarantilagen endast tillgodoser resenärernas mest elementära fordringar. Enligt motionärernas mening måste den viktiga frågan om researrangörens ansvar för resorna få en tillfredsställande lösning. Även om det, vilket motionärerna tvivlar på, skulle gå att få till stånd en ändring av Svenska resebyråföreningens allmänna resevillkor i enlighet med de riktlinjer som uppdrogs av sällskapsreseutredningen anser motionärerna likväl att detta inte utgör ett tillräckligt skydd för resenärerna med hänsyn till dels att flera reseföretag inte är anslutna till föreningen och dels att föreningens medlemmar har möjlighet att frångå de allmänna resevillkoren, något som också sker i icke obetydlig utsträckning. Motionärerna yrkar därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att lagregler om skärpt ansvar för researrangör gentemot deltagare i sällskapsresa till utlandet måtte utfärdas.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen måste erfarenheterna av resegarantilagen under den relativt begränsade tid som den varit i kraft betecknas som goda. Allvarliga reseskandaler har kunnat förhindras och genom utbetalning av garantimedel har situationer som lätt kunnat utvecklas till reseskandaler retts upp på ett tillfredsställande sätt. Syftet med lagen är emellertid såsom motionärerna påpekat endast att ge resenärerna ett visst minimiskydd men inte att garantera att reseföretagen uppfyller alla sina kontraktsenliga åtaganden. Om brister uppstår i avseenden, som inte omfattas av lagen, är resenären hänvisad till att söka nå en frivillig uppgörelse med researrangören eller, om detta misslyckas, att anlita den vanliga domstolsvägen. Möjlighet finns också att få tvistefrågan prövad av allmänna reklamationsnämnden, som dock endast kan ge rekommendationer till reseföretagen.

Frågan om vem som har det ekonomiska ansvaret, om något händer som gör att resan inte blir vad den skulle, är av stor betydelse för resenären. Vad som gäller i detta hänseende beror nu helt på vad som avtalats mellan parterna. Ett reseavtal kommer vanligen till stånd genom att resenären tecknar sig för en resa. De för resan gällande villkoren är i allmänhet intagna i ett standardkontrakt som arrangören förelägger resenären. I stor utsträckning bygger dessa standardkontrakt på resebyråföreningens allmänna resevillkor. Dessa villkor avser visserligen endast föreningens medlemmar men de har blivit normgivande för hela resebranschen. Enligt nämnda villkor svarar arrangören gentemot resenären för skada som uppkommit på grund av arrangörens egen försummelse. Arrangören svarar däremot inte för försummelse, som kan tillbakaföras på handlingar eller underlåtenheter hos de företag eller personer (trans-

port- och hotellföretag m.m.) som tagits i anspråk för resan. Enligt arrangörens sätt att se på saken är han nämligen i fråga om alla arrangemang endast förmedlare av dessa företags och personers prestationer och tjänster. Till bestämmelserna om researrangörens ansvar är knuten en särskild bevisregel som innebär att resenären äger hålla arrangören ansvarig för inträffad skada om det ej framgår av omständigheterna att skadan inte vållats genom arrangörens egen försummelse.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen kunde sällskapsreseutredningen inte acceptera arrangörens uppfattning av sig själv som enbart förmedlare av en rad tjänster för vilka transportföretagen m.m., hade det egentliga ansvaret. Utredningen förordade därför i sitt betänkande att villkoren i stället skulle utformas så att arrangören ansvarade för att resenären erhöll de i avtalet överenskomna förmånerna, dock att arrangören vid försummelse, som kunde tillbakaföras på de för resan i anspråk tagna företagen och personerna, var ansvarig endast om resenären inte erhöll annan prestation som från standardsynpunkt var likvärdig med den avtalade prestationen. Utskottet delar utredningens uppfattning att researrangörens syn på sig själv som enbart förmedlare av tjänster inte kan godtas och det av följande skäl. Från resenärens synpunkt skiljer sig köp av sällskapsresa i princip inte från köp av vilken annan produkt som helst. Resenären köper resan av resebyrån och han betalar därvid för ett paket tjänster som icke är närmare specificerade. I programbroschyrer och reklam annonseras sällskapsresor som en enhetlig produkt med olika moment och utan reservationer i enstaka fall. Ofta marknadsförs resan som en märkesvara. Resenären kan härigenom knappast undgå att få ett intryck av att arrangören — liksom försäljare av andra märkesvaror — är ansvarig för innehållet i den utbudna resan. Resenären har ju inte heller någon möjlighet att påverka utformningen av de avtal som arrangören träffat med dem som ytterst har att utföra tjänsterna. Det är vidare att märka att en av de viktigaste anledningarna till att en resenär väljer reseformen sällskapsresa är att han önskar slippa stå i affärsförhållande till en rad företag i främmande länder, vilkas språk han kanske inte behärskar och vilkas lagar och affärsseder han inte känner till. Mot bakgrund härav och med beaktande av vikten av att regler tillskapas som på ett godtagbart sätt tillgodoser konsumentintressena kan det enligt utskottets mening inte anses rimligt att arrangören skall ha möjlighet att friskriva sig från ansvar i den utsträckning som nu är fallet. Det förtjänar visserligen att påpekas att den bevisbörda som enligt de allmänna resevillkoren åvilar arrangören i praktiken torde medföra — med hänsyn till de svårigheter som det vanligen innebär att visa sig fri från vållande — att arrangören om skada inträffar får stå ansvaret härför. Föreningens medlemmar kan emellertid i avtalet med resenären ändra eller upphäva de allmänna resevillkoren. Utskottet har vid granskning av programbroschyrer från några

reseföretag funnit fall där så skett. I några av dessa fall har just regeln om bevisbördan utelämnats. Härtill kommer att de icke-auktoriserade reseföretagen, beträffande vilka behovet av skydd för resenären är störst, inte är medlemmar av föreningen och följaktligen inte omfattas av de allmänna resevillkoren.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser utskottet, att, såsom motionärerna yrkat, en skärpning av researrangörernas ansvar måste komma till stånd. Enligt utskottets mening torde detta inte kunna ske på frivillighetens väg eftersom vissa företag står utanför branschorganisationen. Den enda möjligheten synes därför vara en lagstiftning i ämnet.

Motionärerna har föreslagit att regler om researrangörs ansvar förs in i resegarantilagen. Utskottet anser det emellertid mindre lämpligt att civilrättsliga regler om reseavtal förs in i en lag som reglerar vissa näringsrättsliga frågor. Hur en lagstiftning i ämnet bör utformas har utskottet på nu tillgängligt material svårt att bedöma. Frågan bör därför bli föremål för närmare överväganden genom Kungl. Maj:ts försorg. Enligt vad utskottet inhämtat avser Kungl. Maj:t emellertid att till nästa års riksdag lägga fram förslag till lag om jämkning av otillbörliga avtalsvillkor. Det är möjligt att utskottets önskemål om reglering av researrangörs ansvar kan tillgodoses i samband med nämnda lagstiftning.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla vikten av att kontakter tas med de övriga nordiska länderna för att om möjligt få till stånd en gemensam nordisk reglering i ämnet. Detta bör emellertid inte få försena en svensk lagstiftning på området.

Vad utskottet sålunda anført bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av motionerna I: 891 och II: 1062 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om skärpt ansvar för researrangör gentemot deltagare i sällskapsresa till utlandet.

Stockholm den 3 december 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s)*, Ebbe Ohlsson (m), Erik Jansson (s)*, Ernulf (fp), Skårman (fp) och Hansson (s)*;

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Sundelin (s)*, Hedin (m), fröken Anderson (s), herrar Olsson i Timrå (s)*, Josefson i Arrie (cp) och Sellgren (fp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.